

Mark Skousen

Logika ekonomii

Przekład
Bogusz Pawiński

Fijor PUBLISHING

Co wyróżnia *Logikę ekonomii*?

1. Przedstawia **logiczne podejście krok po kroku**, wprowadzające w świat ekonomii, począwszy od podstaw mikroekonomii (teoria tworzenia dobrobytu, zachowania jednostek i firm), po makroekonomię (teoria zachowań całej gospodarki i polityki rządu).
2. Studenci mogą faktycznie przewidzieć, o czym będzie następny rozdział. Dlatego podręcznik jest „ekonologiczny”.
3. Wprowadza nowy, mocny **uniwersalny model czterech etapów gospodarki** (zasoby, produkcja, dystrybucja oraz konsumpcja/inwestycje), pokazuje – w jaki sposób łączą się ze sobą obszary mikro i makro, a także prezentuje biznesowy model „interesariuszy” (zob. np. ryc. 4.1).
4. Jest to pierwszy i jedyny podręcznik wykazujący dynamikę gospodarki, rozpoczynając wywód od **rachunku zysków i strat**. Zasady podaży i popytu wywiedzione są z tego rachunku. Szczególnie studenci biznesu docenią atrakcyjność takiego podejścia (zob. np. ryc. 4.4).
5. Łączy różne dyscypliny badawcze – finanse, biznes, marketing, zarządzanie, historię i socjologię.
6. Często odnosi się do najważniejszych wydarzeń z **historii** gospodarczej, takich jak powstanie pieniądza czy Wielki Kryzys, a także do twórców terminów i teorii ekonomicznych (główni myśliciele ekonomiczni są wyróżnieni na końcu każdego rozdziału). Zatem w tym podręczniku teoria ekonomiczna nigdy nie jest oddzielona od kontekstu historycznego, ponieważ nowe teorie niemal zawsze rozwijają się na gruncie wydarzeń historycznych (model konkurencji Adama Smitha jest spuścizną Oświecenia; ekonomia radykalnej redystrybucji Karola Marksa stanowiła odpowiedź na problemy rewolucji przemysłowej; a model zagregowanego popytu Johna Maynarda Keynesa wyrósł na gruncie Wielkiego Kryzysu lat trzydziestych).
7. Poświęca cały rozdział (13) **rynkom finansowym**, które odgrywają coraz większą rolę w rozwijającej się światowej gospodarce. Studenci muszą

zrozumieć Wall Street i świat finansów, aby zdobyć pełne wykształcenie w dziedzinie ekonomii.

8. Wprowadza nowy wskaźnik pomiaru wzrostu gospodarczego: **Nakłady Krajowe Brutto (NKB)**, który mierzy całkowite wydatki na wszystkich czterech etapach produkcji i pokazuje, na czym polega różnica pomiędzy tym wskaźnikiem a produktem krajowym brutto (PKB) i innymi zagregowanymi wskaźnikami cyklu biznesowego (zob. rozdział 15).
9. Wprowadza nowy **wykres „wzrostu”**, który stanowi lepszą wersję wykresu „przepływu cyrkulacyjnego” obecnego w innych podręcznikach i pokazuje, dlaczego to oszczędzanie i inwestowanie, a nie wydatki konsumpcyjne, napędzają gospodarkę (zob. ryc. 17.7).
10. Dostarcza świeżej alternatywy dla standardowych krzywych zagregowanej podaży (Aggregate Supply – AS) i zagregowanego popytu (Aggregate Demand – AD). Są to **wektory zagregowanej podaży (WZP) i wektory popytu zagregowanego (WPZ)**, które o wiele trafniej pomagają wyjaśnić cykl koniunkturalny.
11. Wprowadza nowy schemat pokazujący optymalne rozmiary rządu (zob. ryc. 20.1).

Aktualizacje dla „Logiki ekonomii” znajdziesz na www.economiclogic.net

Po testy bankowe dla nauczycieli, pisz: editor@markskousen.com

Uwagi i sugestie kieruj na adres:

Professor Mark Skousen

PO Box 2488 • Winter Park, FL 32790

Email: editor@markskousen.com

Inne pokrewne strony:

www.markskousen.com • www.mskousen.com

Przedmowa do wydania czwartego

Logiczne podejście do ekonomii

Ekonomię, najmłodszą z nauk społecznych, często określa się jako trudny przedmiot. „Jest tu tak wiele skomplikowanych drobiazgów (...)” – pisze Paul Heyne w *The Economic Way of Thinking* – „(...) i są one tak trudne do uchwycenia dla studentów”. Na początku swego podręcznika Martin Bronfenbrenner ostrzega czytelników: „(...) może się okazać, że będziesz się czuł jakby – zamiast twojej wiedzy – pogłębiała się twoja niewiedza lub jakbyś chodził we mgle”.

Ale nauka ekonomii wcale nie musi być pracochłonna i uciążliwa. Ten podręcznik zapewnia wnikliwy i dokładny kurs ekonomii na poziomie college'u, bez zbędnych komplikacji i chaosu. Reprezentuje on nowe, zintegrowane podejście, określające cel ekonomii i rozwijające strategie służące osiągnięciu gospodarczych celów społeczeństwa. To podejście pozwala zacząć naukę od kwestii najprostszych, aby stopniowo przechodzić do kwestii coraz bardziej złożonych, systematycznie wznosząc gmach, który po zakończeniu, mam nadzieję, okaże się elegancki i praktyczny. Próbuje również włączyć perspektywy dyscyplin ściśle związanych z ekonomią – biznesu, marketingu, zarządzania, finansów i socjologii.

Współczesne podręczniki ekonomii stanowią często galimatias ezoterycznych teorii, nierealistycznych wykresów i specjalistycznych terminów. Układ rozdziałów wprowadza taką dezorientację, że studenci nie mają pojęcia, jakim zagadnieniem będą zajmować się w następnej kolejności. Ekonomiści spierają się o to, czy w pierwszej kolejności należy omawiać mikroekonomię, czy też makroekonomię, równocześnie nie dbając o to, aby te subdyscypliny zintegrować z całością. Pojęcia podaży i popytu wprowadzane są zwykle na początku książki, aby następnie jeszcze raz wyjaśniać je w kolejnych rozdziałach. Polityka rządu pojawia się wszędzie. Handel międzynarodowy tradycyjnie umieszcza się na końcu książki, jak musztardę po obiedzie, choć niektóre z najnowszych podręczników starają się już integrować globalne problemy.

Część I: Przegląd

Ten podręcznik reprezentuje bardziej systematyczne podejście. Część I zaczyna się od podstawowej przesłanki ekonomii: co motywuje ekonomiczną aktywność, w jaki sposób tworzy się lub niszczy bogactwo oraz w jaki sposób może wzrosnąć lub spaść standard życia. Niedobór, wybór, bodźce i alokacja zasobów to ważne cechy życia gospodarczego i związanych z nim zmian. W niniejszym podręczniku kładziemy nacisk na to, w jaki sposób jednostki – jako konsumenci, pracownicy, właściciele ziemi i nieruchomości oraz kapitaliści, pracując indywidualnie – wspólnie tworzą dobrobyt, a także w jakim stopniu rząd pomaga lub też utrudnia rozwój gospodarczy. W skrócie, ekonomia interesuje się bogactwem, dochodem, decyzjami, bodźcami, poziomem życia i wzrostem, a więc tematami dla wszystkich niezwykle istotnymi.

W części pierwszej omówimy uniwersalne cechy świata, w którym żyjemy – ograniczoność czasu i zasobów, niepewność przyszłości, konieczność pracy i różnorodność popytu konsumpcyjnego. W oparciu o te podstawowe założenia – dotyczące ludzkich zachowań – opracujemy zdroworozsądkowy model zachowań gospodarczych i satysfakcji konsumentów. Pokażemy, że właściwie wszelkie użyteczne bogactwo musi po drodze przejść przez serię procesów wiodących od surowych zasobów do ostatecznie używanych przez konsumentów i przedsiębiorców. Procesy te wymagają czasu i składają się z wielu etapów produkcji, alokując równocześnie ograniczone zasoby. Idea, że wszelkie towary i usługi, aby zostały wyprodukowane i skonsumowane potrzebują czasu, stanowi podstawę naszego modelu ekonomicznego. W nowym wydaniu czteroetapowy model przemysłowy (zasoby naturalne, produkcja, sprzedaż hurtowa, sprzedaż detaliczna) zastępujemy bardziej uniwersalnym czteroetapowym modelem produkcji, obejmującym również usługi (zasoby, produkcja, dystrybucja, konsumpcja/inwestycja).

Część II: Mikroekonomia i teoria popytu i podaży

Chcąc stworzyć gmach kompletny i godzien szacunku, musimy zacząć budować od podstaw. W związku z tym część II poświęciliśmy mikroekonomii, teorii popytu konsumpcyjnego, temu, w jaki sposób popyt zaspokajany jest przez poszczególnych producentów i jak każda firma wpasowuje się w czterostopniowy model produkcji oraz w strukturę czasową gospodarki. Każda firma, obojętnie czy działa w górnictwie, ubezpieczeniach, bankowości, handlu międzynarodowym, komunikacji, usługach medycznych, czy też w handlu detalicznym, hołduje zasadzie, że przychody muszą na dłuższą metę przewyższać koszty, albo będzie zmuszona zaprzestać działalności lub zając się czymś, co lepiej spełni potrzeby konsumenta. Chcąc przynosić zyski, firma

powinna współpracować z wieloma interesariuszami, ustalać odpowiednie ceny, kontrolować koszty i dostosowywać się do nowych wymogów konkurencji i rynku.

Jedną z unikalnych cech tego podręcznika jest ta, że rozpoczynamy od rachunku zysków i strat danego przedsiębiorstwa. To proste, acz potężne, narzędzie rachunkowe pozwala nam pokazać dynamikę zachowania firmy. Korzystamy z rachunku zysków i strat, aby pokazać, dlaczego wciąż tworzone są nowe produkty i dlaczego z biegiem czasu obserwujemy zmiany w ilości, jakości i różnorodności dóbr i usług. Zarówno studenci, jak i nauczyciele uważają, że takie podejście zwiększa ogólny poziom ich zrozumienia.

Opierając się zatem na rachunku zysków i strat danego przedsiębiorstwa, wprowadzamy pojęcia popytu i podaży na poszczególne dobra i usługi. Omawiamy potrzeby konsumentów, w jaki sposób zmieniają się ich gusta, jak reagują na zmiany cen, w jaki sposób potrzeby konsumentów spełniane są przez dostawców oraz czynniki produkcji, w jaki sposób przedsiębiorcy zaburzają sytuację i tworzą nowe dobra konsumenckie oraz jak ziemia, praca, kapitał i przedsiębiorczość współpracują w celu zaspokojenia potrzeb konsumentów. Oczywiście, usługi są pracochłonne, ale ziemia i kapitał również odgrywają zasadniczą rolę w dostarczaniu nam usług.

W rzeczy samej, współpraca tych czynników produkcji jest niezbędną, ale konflikty i problemy, które pojawiają się pomiędzy właścicielami ziemskimi, robotnikami i kapitalistami są równie ważne dla lepszego zrozumienia procesu. W związku z tym ustalimy, jak przedsiębiorstwa i ich *inputs* – nakłady, reagują na zmiany podaży i popytu i jak tworzą one kapitał niezbędny do zainicjowania, kontynuowania i rozwoju produkcji. Dotyczyć to będzie również rozwoju rynków finansowych. Wreszcie analizie poddamy również różne stopnie konkurencji i monopolu.

Część III: Makroekonomia

Po przeanalizowaniu aktywności ekonomicznej jednostek oraz firm, przenieśmy naszą uwagę na makroekonomię – w jaki sposób gospodarka działa jako całość. Część III sprawdza nasz model makroekonomiczny, Zagregowaną Strukturę Produkcji, a także różne sposoby mierzenia aktywności gospodarczej, w tym Nakłady Krajowe Brutto (NKB), wydatki pośrednie (WP), Produkt Krajowy Brutto (PKB), Dochód Narodowy (DN) i inne zagregowane narzędzia statystyczne.

Wprowadzamy również udoskonaloną wersję Zagregowanej Podaży i Popytu, która podkreśla kluczową rolę stóp procentowych dla określenia makroekonomicznego ekwilibrium i wzrostu gospodarczego. Na tych makroekonomicznych fundamentach zajmiemy się analizą zmian w oszczędnościach oraz analizą technologii i jej wpływem na wzrost gospodarczy, a także wpływem zmian w podaży pieniądza.

Pieniądz zostanie wprowadzony jako ważny element gospodarki. Zajmiemy się kwestią pochodzenia pieniądza, jego historią i historią bankowości, aby następnie omówić działanie współczesnych banków.

Część IV: Polityka rządu

Kiedy rozważymy już podstawy gospodarki rynkowej, w części IV przyjrzymy się bliżej wpływowi polityki rządu. Które z funkcji państwa są uzasadnione? Jaka rolę pełni rząd w polityce pieniężnej? Oprócz tego zajmiemy się również teorią opodatkowania, długu narodowego i wydatków finansowanych z deficytu, a także efektów polityki fiskalnej i monetarnej rządów na inflację, recesję i cykl koniunkturalny. To właśnie w tej części wprowadzimy podstawowe pojęcia ekonomii keynesowskiej i przeprowadzimy jej krytykę. Ta ekonomia wciąż cieszy się popularnością w parlamentach, zarządach przedsiębiorstw oraz na Wall Street.

Innymi ważnymi aspektami polityki rządu są regulacje i kontrola – wpływ państwa na stan środowiska naturalnego, handel międzynarodowy, rolnictwo, mieszkalnictwo i przedsiębiorczość.

Uniwersalne podejście

Cały tekst skupia się na tworzeniu bogactwa i podnoszeniu standardu życia z punktu widzenia pojedynczego pracownika, przedsiębiorcy, firmy i rządu.

Co najważniejsze, zrobiliśmy użytek z najlepszych elementów myśli wszystkich szkół ekonomicznych, aby zbudować uniwersalny model, który można zastosować do różnych kultur na całym świecie. Brytyjski ekonomista Lionel Robbins powiedział kiedyś, że tak naprawdę istnieją tylko dwa rodzaje ekonomii – dobra ekonomia i zła ekonomia. Niniejszy podręcznik to dawka dobrej ekonomii dla każdego.

I jeszcze jedna myśl na zakończenie – należy się zastanowić, jaka jest właściwie rola ekonomisty w całej tej podróży po rozmaitych teoriach i ich aplikacjach. Jakie cechy posiada dobry ekonomista? Genialny francuski specjalista w tej dziedzinie stwierdził w roku 1850: „Między złym a dobrym ekonomistą istnieje tylko jedna różnica: pierwszy poprzestaje na skutku widocznym, drugi zaś bierze pod uwagę zarówno skutek, który widać, jak i skutki, które należy przewidzieć”¹.

¹ Frederic Bastiat, „Co widać i czego nie widać”, w: *Dzieła zebrane, t. I*, Warszawa, Wydawnictwo Prohibita, 2009, s. 11.

Zatem sztuka dobrej ekonomii polega na tym, aby wykroczyć poza spojrzenie na krótkoterminowe widoczne skutki polityki i przewidzieć niezauważalne jeszcze skutki długoterminowe. Trzeba więc wyobrazić sobie jakie skutki odniesie dana polityka na wszystkie grupy, a nie tylko na jedną. Taki właśnie cel przyświeca temu podręcznikowi – kompleksowe podejście do ekonomii uwzględniające wszelkie skutki polityki gospodarczej.

W porównaniu z wydaniem trzecim z roku 2010 wprowadziliśmy wiele zmian. Oto najważniejsze z nich:

- Do procesu etapów produkcji w rozdziale 3 został włączony model kapitalizmu „interesariuszy” Johna Mackeya. Przeprowadzenie procesu produkcji wymaga współpracy wszystkich interesariuszy lub wszystkich ekonomicznych „nakładów”.
- Do rozdziału 3 w części mikroekonomicznej, a także do rozdziałów 14 i 15 w części makroekonomicznej dodano istotne rozróżnienie pomiędzy gospodarką „wytwórczą” (Nakłady Krajowe Brutto lub NKB) i gospodarką „konsumpcyjną” (Produkt Krajowy Brutto lub PKB).
- Powolny poziom tworzenia miejsc pracy, spadek wskaźnika aktywności zawodowej i spowolnione ożywienie po Wielkiej Recesji zostały szczegółowo omówione w rozdziałach 10 i 25. Rozdział 10 odnosi się również do kwestii kryzysu bezrobocia w Europie i Ameryce.
- W rozdziale 13 zostały omówione nowe regulacje rządowe (Sarbanes-Oxley, Dodd-Frank, SEC) stworzone w następstwie kryzysu finansowego roku 2008 oraz oszustwa Berniego Madoffa.
- W rozdziale 17 porównano stopy oszczędności i konsumpcji w Chinach i Stanach Zjednoczonych. To porównanie pomaga ustalić, co napędza gospodarkę, wydatki konsumpcyjne czy oszczędności/inwestycje.
- W rozdziale 19 znajduje się omówienie prowadzonej przez Rezerwę Federalną polityki „taniego pieniądza” i ZIRP (zero interest-rate policy – polityka zerowej stopy procentowej).
- Do rozdziału 22 została dodana aktualna debata „oszczędzanie” versus „stymulacja”.
- Który z czynników ma większe znaczenie dla cyklu koniunkturalnego – keynesowski brak „zagregowanego popytu” czy „błędne inwestycje” Hayeka?
- Rozdział 27 naświetla kwestię rozwoju kapitalizmu państwowego w Chinach.
- W tym wydaniu został zamieszczony słowniczek terminów.

Nowe wydanie zakończyłem posłowiem. Ekonomia rozszerzyła swoje wpływy poza politykę rządu. Jest teraz nauką imperialną oddziaływującą na świat wielkich

finansów, zarządzanie przedsiębiorstwem, prawo, kryminologię, socjologię, religię i inne dyscypliny. Postowie pozwoli zyskać pewien wgląd w zawód ekonomisty osobom zainteresowanym taką karierą.

Osobista uwaga o pisaniu *Logiki ekonomii*

Żywię głębokie przekonanie, że ekonomia należy do tematów, które najlepiej przyswajają i rozumieją ci, którzy mają za sobą lata doświadczeń, wiedzy i mądrości. Gruntowna znajomość teorii jest niezbędna, jednak musi być ona uzupełniona przez doświadczenie zawodowe w świecie biznesu, finansów, historii, polityki i socjologii. Najlepsi spośród ekonomicznych pisarzy i nauczycieli są odcytani, zwiedzili niejedno miejsce na ziemi i nie narzekają na problemy finansowe. Zbyt często podręczniki ekonomii pisane są przez trzydziestokilkuletnich *Wunderkinds* znających się na rachunku różniczkowym, ale nie mających bladego pojęcia o zarządzaniu dochodowym biznesem. Dlatego wolę podręcznik napisany przez 48-letniego Alfreda Marshalla, niż przez 33-letniego Paula Samuelsona. Młodzieńczy geniusz może napisać świetny podręcznik, ale nic nie zastąpi doświadczenia.

Logika Ekonomii byłaby zupełnie innym podręcznikiem, gdybym pisał ją zaraz po otrzymaniu doktoratu. Wielokrotnie kusiło mnie, aby napisać podręcznik do podstaw ekonomii, jednak zawsze odciągały mnie od tego pilniejsze potrzeby. Na szczęście spędziłem te lata publikując, żyjąc w sześciu krajach, podróżując i wykładając w 74 różnych krajach, konsultując się z małymi i średnimi przedsiębiorstwami, pisząc kilkadziesiąt książek na tematy finansowe i gospodarcze, budując portfel inwestycyjny, cały czas działając jako przedsiębiorca, kapitalista, konsument i inwestor. W ciągu tych trzydziestu lat miałem też okazję testować swoje nowe modele i teorie, przedstawiając je studentom i uczniom na Florydzie (Rollins College) i w Nowym Jorku (Columbia University, Mercy College). Gdyby nie te doświadczenia, wątpię, abym wpadł na pomysł wprowadzenia do *Logiki Ekonomii* rachunku zysków i strat jako techniki mikroekonomicznej. W rzeczywistości całe moje podejście do podaży i popytu, elastyczności, kosztu, konkurencji, przedsiębiorczości, rynku akcji i samej definicji ekonomii, zostało mocno zabarwione doświadczeniem zebranych przeze mnie w szybko zmieniającym się świecie biznesu i finansów. Nawet „problemy do przemyślenia” – na końcu każdego z rozdziałów – są owocem doświadczeń tego czasu. Dlatego więc, pod wieloma względami, *Logika Ekonomii* nie jest początkiem drogi, ale jej produktem końcowym.

Mark Skousen
Nowy Jork